

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 14. decembrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs
Aldis Laviņš, tiesneši Daiga Rezevska un Jānis Neimanis,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk –
Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums
Nr. 233/2020),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta
2009. gada 27. oktobra noteikumu Nr. 1250 „Noteikumi par valsts nodevu par
īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā” (turpmāk –
Noteikumi Nr. 1250) 7.³ punktu, ciktāl tas neparedz, ka daudzbērnu ģimenes
vecāks saņem atvieglojumu valsts nodevai par nekustamā īpašuma nostiprināšanu
zemesgrāmatā, ja nekustamais īpašums iegūts mantojot, par neatbilstošu Latvijas
Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam un
Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunktu (turpmāk kopā ar noteikumu Nr. 1250
7.³ punktu – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Satversmes 105. panta pirmajam,
otrajam un trešajam teikumam, kā arī apstrīdētās normas par spēkā neesošām
attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju no (datums).

2. Noteikumu Nr. 1250 7.³ punkts noteic, ka nekustamajam īpašumam, ko iegūst daudzbērnu ģimenes vecāks, piemēro šo noteikumu 6. punktā minēto nodevu. Atbilstoši Noteikumu Nr. 1250 6. punktam par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, atsavinot nekustamo īpašumu uz līguma, tostarp dāvinājuma līguma, pamata vai tiesas lēmuma pamata par izsoles akta apstiprināšanu vai uz tiesas lēmuma pamata par nekustamā īpašuma nostiprināšanu nosolītājam, līdzīpašniekam vai kreditoram, valsts nodevu nosaka 0,5 procentu apmērā no nekustamā īpašuma vērtības (*euro*).

Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunkts noteic, ka valsts nodevu par nekustamā īpašuma tiesību nostiprināšanu mantiniekiem uz notāra izsniegtas mantojuma apliecības pamata, ja mantotā nekustamā īpašuma vērtība pārsniedz 10 minimālās mēnešalgas, lietās par pēdējās gribas rīkojuma akta vai mantojuma līguma stāšanos likumīgā spēkā ceturtais šķiras mantiniekiem nosaka četrus procentus apmērā no mantotā nekustamā īpašuma vērtības.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par Ministru kabineta noteikumu normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem). Pieteikuma iesniedzēja apstrīd

Noteikumu Nr. 1250 normu atbilstību Satversmes normām. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzēja vērsusies tiesā ar nostiprinājuma lūgumu, lūdzot viņai nostiprināt īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu saistībā ar mantojumu, kas ar pēdējās gribas rīkojumu atvēlēts viņai kā mantojuma atstājēja ceturtās šķiras mantinieci. Nostiprinājuma lūgumā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzēja ir daudz bērnu ģimenes vecāks. Viņa nostiprinājuma lūgumam pievienojusi maksājuma uzdevumu, kas apliecina valsts nodevas samaksu Noteikumu Nr. 1250 7.³ punktā noteiktajā apmērā, tomēr viņas nostiprinājuma lūgums ar tiesas lēmumu atstāts bez ievērības. No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Noteikumu Nr. 1250 7.³ punktā noteiktais valsts nodevas apmērs nav piemērojams gadījumos, kad nekustamais īpašums tiek iegūts mantojot, tādēļ Pieteikuma iesniedzējas situācijā piemērota Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunktā noteiktā valsts nodeva.

Pieteikumā ir norādīts, ka Noteikumu Nr. 1250 7.³ punkts neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo bez objektīva un saprātīga pamata paredz atšķirīgu valsts nodevas apmēru daudz bērnu ģimenes vecākiem, kas nekustamo īpašumu iegūst uz dāvinājuma līguma pamata, un daudz bērnu ģimenes vecākiem, kas nekustamo īpašumu iegūst mantojot. Savukārt Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunkts neatbilstot Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam, jo uzliek Pieteikuma iesniedzējai pienākumu maksāt nesamērīgi augstu valsts nodevu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja tā ir

izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, viņa ir pārsūdzējusi pirmās instances tiesas lēmumu apgabaltiesā, bet apgabaltiesas lēmumu – Senātā.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmo teikumu pieteikumu Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no **(datums)**, kad stājies spēkā Senāta tiesnešu kolēģijas rīcības sēdes lēmums, ar kuru atteikts pieņemt Pieteikuma iesniedzējas blakus sūdzību par apgabaltiesas lēmumu. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2020. gada 20. novembrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir juridisko argumentu kopums, kurā pamatota katras pieteikumā apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Noteikumu Nr. 1250 7.³ punkts neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, pieteikumā jānorāda: 1) vai un kuras personas (personu grupas) ir salīdzināmas un vai tās atrodas vienādos vai atšķirīgos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām

personām vai arī atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*).

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, daudzbērnu ģimeņu vecāki, kas iegūst nekustamo īpašumu uz dāvinājuma līguma pamata, atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar tiem daudzbērnu ģimeņu vecākiem, kas nekustamo īpašumu iegūst mantojot. Noteikumu Nr. 1250 7.³ punkts pret minētajām personu grupām paredzot atšķirīgu attieksmi, nosakot valsts nodevas samaksas atvieglojumus tiem daudzbērnu ģimeņu vecākiem, kas iegūst nekustamo īpašumu uz dāvinājuma līguma pamata. Šāda atšķirīga attieksme esot noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tai esot leģitīms mērķis, tomēr tā neatbilstot samērīguma principam.

No Satversmes tiesas judikatūras izriet: tas, ka personu grupas ir salīdzināmas pēc atsevišķiem kritērijiem, pats par sevi nenozīmē, ka visas šīs personas atrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Šīm personu grupām var piemist arī būtiskas atšķirīgas pazīmes, kas liedz šīs grupas salīdzināt (*sal. sk. Satversmes tiesas 2016. gada 21. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-21-01 14.2. punktu*). Konkrētajā gadījumā starp Pieteikuma iesniedzējas identificētajām personu grupām atšķiras nekustamā īpašuma iegūšanas veids un izrietoši arī tiesiskie apstākļi, kādos notiek nekustamā īpašuma iegūšana. Tomēr pieteikumā nav pamatots tas, kādēļ personu grupas, kuras nekustamo īpašumu iegūst atšķirīgos veidos – uz dāvinājuma līguma pamata un, šo īpašumu mantojot, – būtu savstarpēji salīdzināmas.

7.2. Pieteikumā pausts viedoklis, ka Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunkts neatbilst Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 105. pantam, pieteikumā jānorāda, pirmkārt, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, otrkārt, vai šim ierobežojumam ir

legitīms mērķis, un, treškārt, vai šis ierobežojums atbilst samērīguma principam. Savukārt, vērtējot, vai apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs, nepieciešams pamatot, vai ierobežojums ir piemērots legītimā mērķa sasniegšanai, vai mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un vai labums, ko no noteiktā ierobežojuma gūst sabiedrība, ir lielāks par indivīdam nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-37-0103 17. un 20. punktu*).

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunktā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tam ir legītimā mērķis, taču tas neatbilst samērīguma principam. Proti, Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunktā paredzētais valsts nodevas apmērs neesot pamatots ar objektīviem un racionāliem apsvērumiem un apstrīdētās normas izdevējs vispār neesot vērtējis alternatīvus līdzekļus. Turklāt valsts nodevas apmērs par nostiprinājuma lūguma izskatīšanu Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunktā paredzētajos apstākļos neesot mainījies kopš 2003. gada, tāpēc neatbilstot Latvijas ekonomiskajai realitātei un faktiski liedzot nostiprināt īpašuma tiesības zemesgrāmatā.

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka tā nodokļu tiesību jomā no pamattiesību ierobežošanas viedokļa galvenokārt var vērtēt to, vai konkrētais nodokļa maksājums nav nesamērīgs slogs adresātam un vai nodokļu normatīvais regulējums pieņemts, ievērojot Satversmi (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2010-70-01 16. punktu*). Izvērtējot, vai nodokļa maksājums nav nesamērīgs slogs adresātam, citstarp jāapsver tas, vai piemērotais nodoklis pēc sava rakstura nav konfiscējošs (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2014-11-0103 20. punktu*). Turklāt no Satversmes tiesas judikatūras izriet, ka personas pienākums maksāt nodevu pēc sava ekonomiskā rakstura var tikt pielīdzināts personas pienākumam maksāt nodokli (*sal. sk. Satversmes tiesas 2016. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2015-13-03 15.2. punktu*).

No pieteikumā sniegtajiem argumentiem neizriet tas, ka situācijā, kad nekustamais īpašums tiek iegūts mantojot, Noteikumu Nr. 1250 13.2.2. apakšpunktā noteiktais valsts nodevas apmērs – četri procenti no nekustamā īpašuma vērtības – būtu ar konfiscējošu raksturu. Turklāt, vērtējot tieši personas tiesību uz īpašumu ierobežojumu, tiesību normas izdevējam ir zināma rīcības brīvība, nosakot to, kādus nodevu atvieglojumus un pēc kādiem kritērijiem tā vai cita personu grupa var saņemt (*sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2010-70-01 16. punktu*).

Tādējādi pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 233/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš